

התנהגותם של אנשי סדום

בס"ד פרשת וירא

בפרשת השבוע מתארת התורה בצורה ברורה ובולטת את התנהגותם השלילית של אנשי סדום עד כדי הגדרה חריפה (בראשית יג) "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' **מאד**" ויש להתבונן בשאלה העולה מסוגיא זו, הרי כל חברה תרבותית רושמת לעצמה ולחבריה סולם ערכים לצורך קיומה כמוסר עבודה ומסחר הוגן ומניעת צער בעלי חיים והגנה על הצומח כבוד המת וזכות דמוקרטיית לציבור להתבטאות חינוך וחיי משפחה ופיתוח הפוטנציל האישי וכן כהנה וכהנה רבים הם הערכים עליהם נשענת כל חברה תרבותית א"כ לא מסתבר שנמצא סוג חברה הדוגלת בצורה מוצהרת בשוד או ביזה ורצח ומצליחה לסחוף המונים ... וכו'.

ע"פ תיאור ההיסטוריה נראה שלעיר סדום היתה מערכת חברתית מסודרת עם יחסי ציבור, וסולם ערכים ומערכת משפטית מסודרת משלה.

וכך מתארת הגמ' בסנהדרין קט. -תנו רבנן אנשי סדום אין להן חלק לעולם הבא שנאמר (בראשית יג) ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד רעים בעולם הזה וחטאים לעולם הבא. אמר רב יהודה רעים בגופן וחטאים בממונם רעים בגופן...וכאן מפרטת הגמ' את החוק **לשיוין זכיות** אשר הוביל לעידוד מעשה שוד וחמס בחברה העשירה והמבוססת אשר סיבת היתה בעלי נכסים וממון היה לרועץ ע"פ תפיסתם של אנשי סדום ויש צורך ליטול את כספם ולחלקו לכלל האוכלוסיה כדי ליצור "שיוניות" -"דרש רבא מאי דכתיב (תהלים סב) עד אנה תהותנו על איש תרצחו כולכם כקיר נטוי גדר הדחוויה מלמד שהיו נותנין עיניהן בבעלי ממון ומושיבין אותו אצל קיר נטוי ודוחין אותו עליו ובאים ונוטלין את ממונו" ובמקרה אחר של תושבים יותר אדיבים היו הסדומאים שודדים בלבד בלי לרוצחו נפש כמו שממשיכה שם הגמ' -מאי דכתיב (איוב כד) חתר בחשך בתים יומם חתמו למו לא ראו ידעו אור- מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומפקידים אצלו אפרסמון ומניחים אותו בבית גנזיהם. לערב באים ומריחין אותו ככלב שנאמר (תהלים נט) ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר ובאים וחותרים שם ונוטלין אותו ממון.

והחוק נגד נתינת צדקה - מתארת הגמ' "רעים בממונם דכתיב (דברים טו) ורעה עינך באחריך האביון"...אותה צרות עין באביון וחוסר הסיוע הסיעודי לשכבות החלשות התקבל מתוך גישה של בנית עיר שהכל חייבים לעמול ולעבוד ורק בכך להצדיק את קיומם ולכן אין ליתן צדקה לאביון ולעני כדי שילך לעבוד ולפרנס עצמו, ואם תתן לו צדקה תגרום לעידוד האבטלה. טענות מסוג זה היה בהם כדי לשלהב את ההמונים לעידוד החוק הסדומאי כי מי מתנגד לעידוד עבודה וצמיחה של המשק, אך בודאי למי שהיו ידועים הנתונים האמתיים על אותם אביונים וחולים זקנים ומיעוטי יכולת ידע נאמנת שהמציאות הפוכה. ומתוך התנהגות שלילית זו הגיעו עד שפיכות דמים בשם החוק הסדומאי וקידום החברה כמש"כ בהמשך - "מאד" זו שפיכות דמים שנאמר (מלכים ב כא) "גם דם נקי שפך מנשה בירושלים הרבה מאד" וגו'.

ומערכת המשפט בסדום היתה מנוהלת ג"כ ע"י שופטים ששפטו משפט צדק, אולם היה זה צדק סדומאי כמובן. "הפוצע את חברו קיבל מהמוכה הפצוע דמי הקזת דם", לפי המשפט בסדום. אולם אנו יודעים שמעשים אלו של מערכת המשפט בסדום, ורוממות הצדק בגרום היו מילים ריקות חסרות משמעות.

הדבר נבע בין היתר מבורות מוחלטת וגישה חסרת ידע מינימלי, באופן ובצורה שהיהדות רואה במצוות החסד והסיוע לנזקק ולחלש, במצוות הכנסת אורחים וכבוד וסובלנות אשר יש לפתח בין איש לרעהו בין אשה לבעלה וכן הלאה. ומתוך אותם עיוותים היגיעו אנשי סדום למעשים אשר לא יעשו, בשם הצדק" שלהם.

והדבר דומה למה שרצו המדענים לדעת במאה ה-19 אם לאויר יש משקל. הגיונם הדריך אותם בביצוע הבדיקה המתאימה שתענה לשאלה זו. הם נטלו נאד ריק מאויר, ושקלו אותו במאזניים העדינים והרגישים ביותר שעמדו לרשותם.

לאחר מכן מילאו את הנאד אויר, סגרוהו יפה ושקלוהו שנית. ההפרש הזעיר בין שתי השקילות אמור היה לברר את משקלו של האויר שבנאד. אך שקילה זהירה לא הראתה כל הפרש. מסקנתם המדעית היתה: כי לאויר אין משקל! או

עכ"פ משקלו של האויר שבנאד נמוך מזה הניתן להבחנה במאזנים הרגישים שעמדו לרשותם.

היום יודע כל תלמיד וסטודנט הלומד פיסיקה שהמדענים הנ"ל טעו בקביעתם. היה חסר להם הידע שחוק ארכימדס חל גם על גזים, ובגלל העדר ידע זה הגיעו למסקנה שגויה. אף שהמאזנים שעמדו לרשותם היו מספיק רגישים ויכלו בהחלט להבחין במשקלו של האויר שמילא את הנאד, אך אי ידיעה על כוח העילוי לפי חוק ארכימדס גרם להם לבצע את הניסוי בדרך כזאת שמשקלו של האויר שבנאד לא הובחן ע"י המאזנים הגיונם של אותם מדענים לא היה יכול אפילו לרמוז להם שחסר להם ידע כל שהוא לצורך הניסוי.

הרי שאף בתחום מדעי בו יש שליטה מוחלטת להגיון עלול ההגיון לטעות מחמת חסרון ידיעה, אולם סולם ערכים שנובע מתוך היהדות אשר בורא העולם ויוצר האדם נתן לנו, הוא אשר נותן את אותה ברכה נפלאה של חברה טובה והוגנת אשר במעשים ולא במילים יודעת לכבד איש את רעהו ולעזור ולסייע בין אדם לחברו להכניס אורחים ולהאיר פנים איש לאחיו, ואהבת הבריות כמו אהבת המקום היא שליכדה אותנו לאורך כל שנות ההיסטוריה ושמרה על רמת הערכים הנעלים של מדות ומעשים טובים. יה"ר שנזכה ללכת בדרכי אברהם אבינו אשר מדויותיו ואישיותו הם סמל ודוגמא לאהבת האדם, וחסד אמיתי ללא גבולות.

בברכת שבת שלום
הרב אליהו אלחרר שליט"א
רב העיר מודיעין